

**Obec Fričkovce zastúpená starostom obce vyslovuje úprimne
pod'akovanie Bc. Mariane Kosmačovej
za poskytnutie informácií a materiálov
„DEJINY OBCE FRIČKOVCE DO ROKU 1918“
pre zverejnenie na našej internetovej stránke.**

Ing. Matej STRAKA
starosta obce

FRIČKOVCE

DEJINY OBCE DO ROKU 1918

(Bc. Mariana Kosmačová)

1 Prehistória

Stopy po pravekom osídlení katastra obce nepoznáme. Najstaršie stopy človeka v blízkosti obce naznačujú len povrchovými zbermi odhalené nálezy štiepaných kamenných nástrojov na hrebeni vrchu na hraniciach Hertníka a Šiby¹ a tiež v oblasti Geraltova.² Nálezy sú spájané s ľuďmi východoslovenských mohýl z neskorej doby kamennej – eneolitu (okolo 2000 p. n. l.).³ Ďalšie nálezy v susedstve katastra Fričkoviec poukazujú aj na slovanské osídlenie v tzv. strednej hradištnej dobe (teda v období veľkomoravskom), keďže sa hmotné stopy po slovanskom obyvateľstve z tohto obdobia našli v neďalekej obci Hradisko na južnom úpätí Čergova a tiež v obci Geraltov.⁴ Tieto kusé nálezy síce stroho ale predsa naznačujú, že v doline Sekčova sa pohybovali ľudia už v praveku, no presnejšiu chronológiu a intenzitu tohto pohybu môže objasniť len systematický archeologický prieskum.

¹ Ide konkrétne o jednostranne zahrotené čepeľovité hrdlo z čiernošedého rohovca s jemne zúbkovanými hranami a tiež jadrovitý odštep žltého radiolaritu. In: BUDINSKÝ-KRIČKA, Vojtech: Východoslovenské mohyly. In: *Slovenská Archeológia*. 1967, roč. XV, č. 2, s. 321.

² BUDINSKÝ-KRIČKA, Vojtech: Východoslovenské mohyly. In: *Slovenská Archeológia*. 1967, roč. XV, č. 2, 318 - 321.; BLAHUTA, Ferdinand: Archeologický profil Šariša. In: *Nové Obzory*. 1960, roč. 2, s. 105.

³ BLAHUTA, Ferdinand: Archeologický profil Šariša. In: *Nové Obzory*. 1960, roč. 2, s. 105.

⁴ BLAHUTA, Ferdinand: Archeologický profil Šariša. In: *Nové Obzory*. 1960, roč. 2, s. 116.; *Dejiny Prešova*. Zost. Imrich Sedlák. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1965, s. 52.

2 Pred prvou písomnou zmienkou

Šariš ako súčasť administratívneho celku - komitátu *Novum Castrum* bol začlenený do Uhorského kráľovstva na prelome 11. – 12. storočia, jeho severné časti, teda aj územie Fričkoviec sa však označovali až do 13. storočia ako oblasť za prekážkami (terra ultra indagines),⁵ teda išlo o územie ktoré ešte nebolo úplne pacifikované. Na budovanie týchto prekážok - brán a zásekov⁶ a na vykonávanie strážnej a obrannej funkcie v pohraničí vysielal kráľovský dvor strážcov a hraničiarov zväčša z radov maďarského etnika. Brány boli v Kapušanoch a Tulčíku a záseky v oblasti Tulčíka a tiež medzi Demjatou a dnešnými Raslavicami.⁷ Starobylými obcami v doline Sekčova, o ktorých zmienky existujú už v 13. storočí, sú Raslavice, Kobyly, Janovce a Tročany a v prvej polovici 14. storočia je zmienka aj o obci Vaniškovce, pričom všetky boli osídlené na zvykovom práve.⁸

Osídlenie obce Fričkovce súvisí s osídlením na tzv. nemeckom (zákupnom, emfyteutickom) práve. Táto prax sa rozvinula, po tom, čo sa v Bardejove usadili v 14. storočí nemeckí hostia, ktorí získali od kráľa Karola Róberta z Anjou v roku 1320 privilégium - škultétsku listinu, jedinú svojho druhu z tejto oblasti známou dodnes.⁹ Vzrastajúci počet nemeckých hostí v mestečku mal za následok, že sa hostia podujímali na základe emfyteutického (zákupného) práva zakladať nové sídliská v okolí, kde sa spravidla stali dedičnými richtármi (škultétni alebo tiež šoltýsmi). Týmto spôsobom bolo v priebehu 14. storočia doosídlené aj okolie údolia Sekčova, a tak na panstve Kobyly patriacom šľachticom z Perína vznikli obce Hertník, Osikov, Bartošovce a súdiac teritoriálnu blízkosť aj Fričkovce.¹⁰ Emfyteuta dostával neobrobenú pôdu zväčša na území šľachtického panstva, ktorú mal svojou prácou a na svoje trovy skultivovať a na znak uznávania vlastníkovho práva platil vlastníkovu určitý, vcelku mierny ročný poplatok. V čase kultivácie (priemerne 8 rokov) bol spolu s poddanským obyvateľstvom od daní oslobodený. Pôdu mohol plne užívať a požívať v každom smere, len nesmel pôdu zhoršiť. Výhodou zákupného práva bolo

⁵ ULIČNÝ, Ferdinand: Včlenenie Šariša do Uhorského štátu. In *Nové Obzory*. 1971, roč.12, s. 12 – 13.

⁶ Brána – stavba, zariadenie pri krajinských cestách na kontrolu a zaistovanie ciest na vyhovujúcich miestach v pohraničnom pásme. Zásek – taktiež zariadenie pri krajinských cestách na kontrolu a obranu, obyčajne však hlbšie v hraničnom pásme, teda až za bránami. ULIČNÝ, Ferdinand: Včlenenie Šariša do Uhorského štátu. In *Nové Obzory*. 1971, roč.12, s. 8 – 11.

⁷ ULIČNÝ, Ferdinand: Včlenenie Šariša do Uhorského štátu. In *Nové Obzory*. 1971, roč.12, 8 – 10.

⁸ BEŇKO, Ján: *Osídlenie severného Slovenska*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, s. 193 a 209.

⁹ BEŇKO, Ján: *Osídlenie severného Slovenska*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, s. 217 – 218.

¹⁰ BEŇKO, Ján: *Osídlenie severného Slovenska*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, s. 219. J. Beňko tu uvádza, že Fričkovce patrili aj v čase portálného súpisu z r. 1427 Peréniovcom, avšak podľa súpisu bol vlastníkom Ján Ödönfi.

predovšetkým zakotvenie vzťahov, práv a povinností poddaných voči zemepánovi. Tie boli zvyčajne písomnené formou škultétskej listiny, koncipovanej po vzore podobnej listiny strediska emfyteutického práva v regióne, v tomto prípade Bardejova, časté boli však aj ústne dohody.¹¹ Výhoda listiny sa prejavovala nielen v presnom vymedzení povinností poddaných voči zemepánovi, ale najmä zárukou ich sťahovacích slobôd, keďže v tejto oblasti dochádzalo k prechmatom zo strany zemepanských vlastníkov.¹² Postavenie obyvateľov obcí založených na zákupnom práve bolo teda výhodnejšie, ako obcí na zvykovom práve.

3 Prvá písomná zmienka

Založenie Fričkoviec na zákupnom práve naznačuje najmä prvá písomná zmienka z roku 1427. Ide o portálny súpis, ktorý bol vyhotovený na určenie výšky kráľovskej (štátnej) dane rozvrhutej podľa port. Daň slúžila na vydržiavanie kráľovského dvora a vojenské účely. Porta podľa dobového prameňa je definovaná ako brána dvora, ktorá je východiskom na ulicu a cez ktorú môže prejsť voz naložený senom alebo obilím.¹³ Bola teda základnou hospodárskou jednotkou v rámci sídliska a hospodárila na nej v tomto období zvyčajne jedna sedliacka rodina, v ktorej žilo priemerne 6 ľudí.¹⁴ Porta sa v tomto období stotožňuje so sedliackou usadlosťou, pričom na usadlosti hospodáril sedliak, ktorý vlastnil okrem stavebného pozemku aj určitú pôdu v extraviláne. Keďže boli Fričkovce zdanené od 24 port, môžeme odhadovať, že tu žilo najmenej 144 ľudí. V blízkosti ležiaci Hertník bol porovnateľne zdanený od 31 port, zatiaľ čo Osikov až od 52 port a Bartošovce od 51 port a patrili tak k najväčším obciam v okolí.¹⁵ Obec je tu uvádzaná pod názvom *Frichhau*, čo poukazuje na jej založenie na zákupnom práve. Prípona -hau má totiž nemecký pôvod a v slovenskom jazyku zodpovedá slovu poruba, porúbka.¹⁶ Toto slovo súvisí s označením obdobia (priemerne osem rokov), počas ktorého boli novousadlíci oslobodení od platenia daní a dávok, a ktoré mali využiť na skultivovanie prideleného územia. Keďže sa tieto prípony často spájali s menom zakladateľa dediny, dá sa z toho odvodiť, že obec v priebehu 14.

¹¹ SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : AEP, 2002, s. 83.

¹² SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : AEP, 2002, s. 88.

¹³ SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : AEP, 2002, s. 54.

¹⁴ ENGEL, Pál: *Kamarahaszna-összeírások 1427-ből*. Budapest : Akadémiai kiadó, 1989, s. 123.; ULIČNÝ, Ferdinand – MICHNOVIČ, Imrich: *Dejiny obce Tulčik*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 1998, s. 15.

¹⁵ ENGEL, Pál: *Kamarahaszna-összeírások 1427-ből*. Budapest : Akadémiai kiadó, 1989, s. 120, 125 a 132.

¹⁶ Ekvivalentom je aj slovenské slovo lehota, závada či porušené voľa. RATKOŠ, Peter: K otázke emfyteuzy na Slovensku. In *Historický časopis*. 1960, roč. 8, č. 1, s. 120.

storočia založil šoltýs Frič.¹⁷ Názov obce možno prekladať aj ako Fričova Poruba a o zaužívaní tohto pomenovania svedčí aj jeho použitie v kongregačnom zápise z konca 16. storočia.¹⁸ Obec teda založil šoltýs Frič, ktorý bol zrejme jedným z bardejovských nemeckých hostí. Obyvateľstvo bolo pritom slovenské,¹⁹ šoltýs ich sem mohol pozvať buď z okolitých dedín alebo aj zo susedných stolíc.

Otázny zostáva byť zemepanské vlastníctvo obce, keďže podľa portálneho súpisu bol vlastníkom Ján Ödönfi z Michaloviec.²⁰ Tento zemepán ani jeho príbuzní v tom čase nijaké iné obce v Šariši nevlastnili. Obce v susedstve Fričoviec pritom patrili do panstva Daniela z Perína,²¹ ktoré tu malo značnú rozlohu. Zápis teda mohol vzniknúť aj chybou pisára.

4 Obec v 15. – 17. storočí

Spomínaný portálny súpis z roku 1427 je zatiaľ jediným známym písomným prameňom k dejinám obce z 15. storočia. Šoltýstvo tu však nepochybne existovalo aj v tomto období. Šoltýs - dedičný richtár bol hlavným sprostredkovateľom kontaktov medzi zemepánom a poddanými. Šoltýs mal v obci výsadné postavenie, z ktorého vyplývali určité privilégiá ale aj povinnosti. K privilegiám sa radila najmä sudcovská právomoc pri menej závažných priestupkoch, pričom mu zároveň z tejto činnosti, najmä z vyberania pokút, plynuli i nemalé príjmy. Šoltýs mal právo slobodne scudzovať nielen vlastný majetok (dom s usadlosťou) ale aj samotné šoltýstvo, bol oslobodený od odovzdávania feudálnej renty, pozemkového nájmu, mal právo vlastniť mlyn, ojedinele aj pílu, pivný výčap alebo krčmu, často bol správcom remeselnej a obchodnej činnosti v obci, okrem toho mal podiely aj zo zemepanskej renty.²² Medzi jeho hlavnými povinnosťami, po zabezpečení osídlenia a rozdelení usadlostí medzi poddaných, bolo najmä ďalšie rozširovanie šoltýstva, správa a ochrana zemepanských príjmov a majetkov, zachovávanie poriadku v dedine ba niekedy aj spoluúčasť na vojenských výdavkoch zemepána.²³ Medzi povinnosťami poddaných voči

¹⁷ ULIČNÝ, Ferdinand: *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1990, s. 77.

¹⁸ Použitý je tu maďarský ekvivalent „...Frics vagasa“. ŠA Prešov, Fond Najstaršie knihy Šarišskej župy (1343) 1561 - 1616, Oddelenie Zápisnica zo župných zhromaždení z r. 1585 – 1604, i. č. 1339/4.

¹⁹ B. Varsik ani V. Rábik nepovažujú obyvateľov Fričoviec v čase osídľovania za nemeckú enklávu. VARSÍK, Branislav: *Osídlenie Košickej kotliny s osobitným zreteľom na celé východné Slovensko a Horné Potisie. Zväzok 3*. Bratislava : SAV, 1977, s. 391; RÁBIK, Vladimír: *Nemecké osídlenie na území východného Slovenska v stredoveku*. Bratislava : Karpatonemecký spolok na Slovensku, 2006, s. 142.

²⁰ ENGEL, Pál: *Kamarahaszna-összeírások 1427-ből*. Budapest : Akadémiai kiadó, 1989, s. 123.

²¹ Daniel Perényi bol vlastníkom Hertníka, Bartošoviec aj Osikova. ENGEL, Pál: *Kamarahaszna-összeírások 1427-ből*. Budapest : Akadémiai kiadó, 1989, s. 120, 125 a 132.

²² SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : AEP, 2002, s. 103 – 105.

²³ SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : AEP, 2002, s. 98 – 101.

zemepánovi patrilo najmä odovzdávanie feudálnej renty. Po skončení obdobia úľavy od platenia daní poddaní platili určitú peňažnú a naturálnu rentu z nadvýrobnku. Peňažná renta v obciach na zákupnom práve prevažovala a jej najväčšou časťou bola pozemková daň (terrarium, census), ktorej výšku zemepán určil už pri udeľovaní zákupného práva.²⁴ Okrem toho odovzdávali spravidla aj naturálny deviatok, robotné povinnosti ešte v tomto období neboli veľmi rozšírené.

V druhej polovici 15 storočia sa Šariš stal dejiskom bratrických vojenských akcií a týmto smerom útočili i vojská poľského kráľa Kazimíra a neskôr jeho syna Jána Alberta v snahe získať uhorskú korunu.²⁵ Obyvateľstvo Šariša a teda aj Fričkoviec si v tomto období akiste veľa vytrpelo, čo sa odrazilo aj na ich postupnom schudobnení. Neľahké postavenie poddaných sa prehlbovalo aj v nasledujúcom období. Na sklonku 15. storočia sa moci v Uhorsku chopili príslušníci rodu Jagelovských, ktorí však nevládli pevnou rukou. V dôsledku toho dochádzalo v krajine k mocenskej anarchii, v ktorej proti sebe stáli magnáti – najbohatší šľachtici a nižšia menej majetná šľachta. Tá si v roku 1514 po potlačení sedliackeho povstania vydobyla vydanie zákonníka s názvom Opus Tripartum, ktorým sa potvrdili mnohé ich privilégia a najmä uzákonnili zákaz sťahovania poddaných na večné časy. Práve tu siahajú korene nevoľníctva. Krajinu v roku 1526 postihla obrovská katastrofa, keď došlo k útoku osmanským vojsk na čele so Sulejmanom I, ktorí uštedrili nepripravenému Uhorsku zdrvivú porážku pri Moháči. Nepokojná situácia však neustávala a v krajine nastala občianska vojna medzi uhorským magnátom Jánom Zápoľským a Ferdinandom Habsburským, legitímnym nástupcom na uhorský trón. Situáciu vyriešili až roku 1538 uzavretím mieru, ktorý potvrdzoval nástupníctvo Ferdinandovi po smrti Jána Zápoľského. V roku 1540 však Osmanská ríša dobyla Budín, a celá južná časť Uhorska sa dostala pod osmanskú okupáciu.

Dôsledkom týchto udalostí došlo k výraznému schudobneniu poddaných. Tlak na nich vyvíjalo nielen vzrastajúce daňové zaťaženie, ale aj zemepáni, ktorí sa snažili okliešťovať práva poddaných a vyžadovali od nich stále vyššiu feudálnu rentu. Podľa portálnych súpisov boli Fričkovce v roku 1543 zdanené len od 4 port a žili tu aj tri želiarske domácnosti, v roku 1553 sa tu už zdaňovalo od 6 port, v roku 1567 už však len od 2 port a žilo tu 8 želiarskych rodín. V roku 1596 bola obec zdanená len od 1 porty a zaznamenaní sú 3 želiari a tento výrazný pokles súvisel s vypuknutím 15-ročnej protitureckej vojny v roku 1593, keď boli

²⁴ SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : AEP, 2002, s. 90.

²⁵ HOFFMAN, Ladislav: Husitské a bratrické revolučné hnutie v dejinách východného Slovenska. In *Nové obzory*. 1960, roč. 2, s. 151 – 161.; ULIČNÝ, Ferdinand: Poľské vojenské vpády na Slovensko v druhej polovici 15. storočia. In *Historické štúdie*. 1970, roč. XV, s. 253 – 262.

poddaní zaťažovaní nesmierne veľkými daňovými bremenami. Podľa portálneho súpisu z roku 1600 bolo vo Fričkovciach obývaných 20 domov, teda môžeme odhadovať, že na jednej porte žilo najmenej 20 poddanských rodín, z ktorých značnú časť tvorili želiari, teda obyvatelia bez pôdy v extraviláne.²⁶ Politické udalosti 17. storočia boli spojené najmä s protihabsburskými povstaniami a bojom proti Osmanskej ríši, čo naďalej vyčerpávalo hospodársku základňu krajiny, teda masu poddaných. Zdanenie vo Fričkovciach sa držalo sotva na úrovni jednej porty no neraz aj pokleslo.²⁷

Zemepanským majiteľom Fričkoviec sa stal v prvej polovici 16. storočia Benedikt Bornemisa z Heveša, ktorý získal Drienicu, Demjatu, Janovce a Fričkovce vďaka manželstvu s Margitou Mariášiovou, dcérou Štefana Mariášiho, ktorý tieto majetky predtým vlastnil.²⁸ Bornemisovci tu mali potom majetky až do prvej polovice 17. storočia, a vďaka sobášom príslušníčok tohto rodu sa majetky dostali aj do vlastníctva Putnokiovcom, Bočkajovcom a v 17. storočí aj Semereovcom.²⁹ Majetky tu však získali aj Uzovci a Bertótiovci.³⁰ Vo Fričkovciach teda boli majetkové pomery veľmi neprehľadné, čo vyvolávalo medzi týmito majiteľmi časté spory. Vlastníkmi Fričkoviec neboli bohaté šľachtické rody, ale skôr len drobná zemianska šľachta.

Z poslednej tretiny 17. storočia pochádzajú aj prvé dosiaľ známe súpisy obyvateľstva Fričkoviec.³¹ Majoritným vlastníkom tu bol v roku 1672 Ladislav Semere, pričom menoslov obyvateľstva, ktoré mu odvádzali rentu, bol takýto: Juraj Ginda, Ján Antoluv, Michal Puchala, Andrej Jozufov, Martin Puchala, Tomáš Vačanko (Vacsanko), Valentín Thur, Martin Kačak, Ján Mihalov, Krištof Poľak (Polyak), Ján Kováč (Kovács), Andrej Buda, Albert Mazur, Ján Pecha, Ján Tkáč a Andrej Švec, šoltýsom bol Juraj Hejko a k šolýstvu prináležal jednokolesový mlyn, pričom od neho platil árendu 16 florénov. 3 rodiny hospodárili na celej usadlosti, 6 na polovičnej a 7 rodín boli želiarmi. Súpis je pomerne podrobný a udáva aj počet synov, rozlohu polí či počet hospodárskych zvierat. V obci bola aj krčma, kde mali jej prenajímatelia právo výčapu vína, piva a páleného. Druhým zemepanským vlastníkom obce bol Štefan Bočkaj, ktorému však boli majetky v roku 1672 skonfiškované pre účasť na

²⁶ MOL Budapešť, E 158, Filmtár, Dica Jegyzékek, č. mikrofilmu 1645, 1647, 1672.

²⁷ MOL Budapešť, E 158, Filmtár, Dica Jegyzékek, č. mikrofilmu 1645.

²⁸ ŠA Levoča, Fond Archív Mariássy – Spišský Hrušov, inventár.

²⁹ *A Magyar Országos Levéltár adatbázisai. Urbaria et Conscriptiones* [online]. Registrata, UC 152 10. [cit. 2011-02-23]. Dostupné na internete: <<http://mol.arcanum.hu/urbarium/opt/a101112.htm?v=pdf&a=start>>.

³⁰ ŠA Prešov, Fond Najstaršie knihy Šarišskej župy (1343) 1561 - 1616, Oddelenie Kniha protestov a citovaní z r. 1572 – 1589, i. č. 341/2, 780/3, 1035/3, 1057/3.; ŠA Prešov, Fond Najstaršie knihy Šarišskej župy (1343) 1561 – 1616, Oddelenie Zápisnica zo župných zhromaždení z r. 1585 – 1604, i. č. 1267/4, 1271/4, 1280/4, 1282/4, 1341/4, 1381/4.

³¹ *A Magyar Országos Levéltár adatbázisai. Urbaria et Conscriptiones* [online]. Registrata, UC 45 45. [cit. 2011-02-23]. Dostupné na internete: <<http://mol.arcanum.hu/urbarium/opt/a101112.htm?v=pdf&a=start>>.

protihabsburskom odboji. Medzi jeho poddanými boli na celej usadlosti Juraj Poľak a Ján Gombak. K zvyšným želiarskym domácnostiam patrila rodina Jána Papaičaka (Papaicsak), Andreja Farkaša, Michala Senka (Szenka) a Jána Lassu.³² Z ďalších písomností tohto typu vyhotovených v nasledujúcich rokoch vyplýva, že vo Fričkovciach boli najstaršími rodmi, ktoré žijú vo Fričkovciach aj dnes, Šoltýsovcí, Puchalovci, Il'kovci a Harčarikovci.

5 Obec v 18. storočí

V roku 1711 bolo ukončené posledné stavovské povstanie na čele s Františkom II. Rákocim, a koncom 17. storočia bola z Uhorska vypudená aj Osmanská okupácia. Uhorsko bolo teda opäť zjednotené a poddaní si tak mohli vydýchnuť od neustálych prechodov a pobytov cisárskych a kuruckých vojsk. Daňové zaťaženie sa však výrazne neznižovalo, a to najmä v súvislosti s vojenskými ťaženiami Habsburgovcov v polovici 18. storočia. Šľachta sa snažila využiť pokojnú situáciu na rozvíjania majerského hospodárenia, a bezplatná pracovná sila poddaných jej prišla vhod. Preto aj najväčší tlak na pripútavanie poddaných k pôde a zaťažovanie ich prehnanými robotnými povinnosťami spadá predovšetkým do 18. storočia, respektíve do obdobia, kým sa Mária Terézia nepokúsila urbárskou reguláciou obmedziť zemepanské prechmaty, ktoré znižovali daneschopnosť poddaných.

O tom, že predchádzajúce obdobie vyčerpalo krajinu, svedčí aj súpis usadlostí z roku 1712, podľa ktorého žilo vo Fričkovciach len 7 podželiarskych rodín, a 10 hospodárstiev bolo opustených.³³ Situáciu však zapríčinila aj epidémia, ktorá sa rozšírila v rokoch 1710 – 1711. V roku 1715 bolo zdanených už 11 rodín, na ktorých čele stáli Matej Vilik, Peter Kušnir (Kusnyer), Matej Pavlovič (Pavlovicz), vdova Papaika, Jakub Techoruv, Andrej Puchala, Jakub Ševčík (Sevcsik), Michal Harčár (Harcsar), Matej Olejník (Olegnik), vdova Gambajka a Eliáš Hejko.³⁴ Počet obyvateľstva v ďalšom období narastal a vďaka všeobecne vzrastajúcej písomnej agende sa dozvedáme, že v roku 1739 tu už žilo 16 poddanských rodín. Zmienka

³² *A Magyar Országos Levéltár adatbázisai. Urbaria et Conscriptioes* [online]. Regestrata, sign: UC 65 29. [cit. 2011-02-23]. Dostupné na internete: <<http://mol.arcanum.hu/urbarium/opt/a101112.htm?v=pdf&a=start>>.

³³ ŠA Prešov, Fond Šarišská župa 1561 – 1789, perc. 43/1712.

³⁴ *A Magyar Országos Levéltár adatbázisai. Az 1715. évi országos összeírás* [online]. Sáros, Fricske. [cit. 2011.29.03.] Dostupné na internete: <<http://www.arcanum.hu/mol/lpext.dll?f=templates&fn=main-h.htm&2.0>>.

vznikla pri zaznamenaní požiaru u jedného z poddaných, správcu Mateja Vilka, ktorému zhorel takmer celý dom aj s hospodárskymi budovami.³⁵ Požiare a záplavy patrili medzi veľmi časté živelné pohromy, ktoré poddaných postihovali. V druhej polovici 18. storočia vo Fričkovciach už žilo okolo 30 poddanských rodín, pričom prevažovali sedliaci na štvrtinovej a osminovej usadlosti.³⁶ Tereziánsky urbár Fričkoviec sa žiaľ nezachoval, no na základe urbárov okolitých obcí ako aj iných prameňov³⁷ môžeme skonštatovať, že vo Fričkovciach žiaden urbár ani nijaký kontrakt, ktorý by upravoval vzťahy medzi zemepánom a poddanými pred vyhotovením tereziánskeho urbára neexistoval a v obci sa riadili podľa obyčaji. Hlavnou výhodou bola možnosť povozníctva a obchodu na blízkom trhu v Bardejove, a pravdepodobne aj v Prešove. Ďalším benefitom bol dostatok vody. Tej mali zrejme aj viac ako bolo treba, keďže vo všetkých okolitých obciach sa voda vplyvom nadmerných dažďov vylievala na polia aj lúky, čo bolo tiež príčinou, že pôda nebola veľmi úrodná a obilie na poli neraz zhnilo. Uvádza sa tiež, že pšenica sa takmer vôbec nerodí, no keď pohnoja, tak majú dobrú úrodu ovsu i tatariky (pohánky). Robotná renta bola vo všetkých troch obciach rôzna, na panských poliach sa robotovalo s dvojzáprahom aj tri dni v týždni, ak pešo tak 4 – 6 dní u sedliakov na štvrtinovej usadlosti. Deviatok platili všetky okolité obce, pričom všade sa uvádzalo, že dávať ho je zvykom aj v susedných obciach. Desiaty kríž dávali zo žita, jačmeňa, ovsu, tatariky a hrachu, z oviec každú desiatu, výnosy z každého desiateho úľa, od jednej dojnej ovci 4 grajciare, od jalovej 3 grajciare, od jedného úľa 2 grajciare. Sedliaci na štvrtinovej usadlosti dávali na rok po jednej sliepke, pol husi a 10 vajec, osminkári zo všetkého napoly. Z vinobrania sa vykupovali. Urbárska reforma, ktorú zaviedla panovníčka Mária Terézia v 70 rokoch 18. storočia, mala za cieľ presne vymedziť poddanské povinnosti v pomere k veľkosti usadlostí, ktoré užívali. Tereziánsky urbár určil fixné povinnosti. V rámci robotnej renty od jednej celej usadlosti bolo nutné ročne odpracovať 52 dní so záprahom alebo 104 dní bez záprahu. Keďže však vo Fričkovciach boli iba štvrtníci a osminkári, ich povinnosti sa potom určili pomerne ku kvalite ich usadlostí. Od jednej celej usadlosti bolo povinnosťou odovzdať 2 kurence, 2 kapúne, 12 vajec a 1 holbu masla. Všetci sedliaci bez rozdielu rozsahu obhospodarovanej pôdy a rovnako aj želiari museli platiť cenzus v hodnote jeden zlatý. Želiari s domom boli povinní odpracovať 18 dní pešo ročne, tí ktorí nevlastnili ani dom 12 dní, neboli však nútení odovzdávať naturálnu rentu. Deviatok bolo možné vyplatiť

³⁵ ŠA Prešov, Fond Šarišská župa 1561 – 1789, a. p. 1737/1.

³⁶ ŠA Prešov, Fond Šarišská župa 1561 – 1789, perc. 1/1760, 7/177, 1/1770.

³⁷ ŠA Prešov, Fond Krajský súd v Prešove, Urbárske, komasačné písomnosti a urbáre. Urbár obe Hertník r. 1772/1773, i. č. 262, sign. I-193, Urbár obce Bartošovce r. 1773, i. č. 35, sign. I-27, VII. 1872/118, Urbár obce Vaniškovce 1771, i. č. 1026, sign. I-744.; ŠA Prešov, Fond Šarišská župa 1561 – 1789, perc. 1/1760, 7/177, 1/1770.

v peňažnom ekvivalente v hodnote 4 zlatých, keďže bol však dosť nízky, uprednostňovalo sa vyberanie v naturáliách alebo aj v robote.³⁸ Ďalšou dôležitou udalosťou v prospech poddaných bolo zrušenie nevoľníctva cisárom Jozefom II. v roku 1785. Poddaní tak mali možnosť po splnení všetkých povinností voči zemepánovi právo sa odsťahovať, ale aj uzatvárať manželstvá či dávať deti na štúdiá.

6 Špachtický rod Klobušickovcov a vybudovanie vínnej podzemnej pivnice:

V priebehu 18. storočia sa Fričkovce dostali do vlastníctva zemepánom Klobušickovcom. Tí ako prívrženci viedenského dvora získali do zálohu mnoho obcí v Šariši, medzi nimi aj susedné hertnicke panstvo od Forgáčovcov. Zápis v kanonickej vizitácii z roku 1775 nás informuje o tom, že asi v roku 1760 dal Anton Klobušický vybudovať podzemnú vínnu pivnicu. Vzhľadom na to, že sa v katastri obce takáto pivnica nachádza, dá sa predpokladať, že sa zmienka týka práve nej. Vo vizitácii sa tiež uvádza, že pôvodne mal byť zo stavebného materiálu vystavaný murovaný kostol, ale nakoniec zišlo z tohto úmyslu.³⁹ Pivnicu využíval zemepán na uskladňovanie vína, ktoré týmto smerom prevážal na blízke trhy. Uvažuje sa tiež, že pivnica bola súčasťou väčšieho nadzemného hospodárskeho komplexu, teda panského majera, existenciu panského majera vo Fričkovciach v tomto období však písomné zmienky priamo nepotvrdzujú.

7 Fričkovce v rokoch 1900 – 1918:

V prvej polovici 19. storočia rezonovala medzi Fričkovčanmi radosť z výstavby nového murovaného kostola, no tú už čoskoro vystriedal obrovský smútok, ktorý v obci vyvolalo vypuknutie ničivej cholerovej epidémie. Cholera vyčíňala od 8. augusta až do 7. septembra 1831 a vo Fričkovciach za ten čas umrelo na nákazu 34 ľudí, 17 mužov a 17 žien,

³⁸ REBRO, Karol: *Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1959, s. 377, 389, 336 – 337.

³⁹ AACass Košice, Fond Košické Biskupstvo, Visitatio Canonica Parochiae Osikov A. D. 1775.

pričom umierali najmä ľudia v strednom veku a starší, detí do 12 rokov umrelo 5.⁴⁰ V rokoch 1848/1849 vypukla revolúcia, počas ktorej liberálni odporcovia politiky viedenského dvora presadili tzv. marcové zákony, vďaka ktorým bolo zrušené poddanstvo pre sedliakov. V 90. rokoch 19. storočia boli tieto práva rozšírené aj na želiarov, čím sa vytvorili všetky predpoklady pre budovanie občianskej spoločnosti v krajine. Z fričkovských poddaných sa tak stali slobodní gazdovia a podľa sčítania obyvateľstva z roku 1857 ich bolo 54. V tomto období žilo vo Fričovciach iba 344 obyvateľov, pričom 21 z nich sa v tom čase nachádzalo v cudzine.⁴¹ Nízky počet súvisel najmä s hladomorom, ktorý v predchádzajúcom období značne potrápil obyvateľov celej Šarišskej stolice a s ním potom súviselo aj vyst'ahovalectvo na Dolnú zem. Zemepanskými vlastníkmi Fričkoviec do polovice 19. storočia boli Spléniovci, ktorí mali majetky aj v Terni, Kľušove a Hervartove.⁴² Priame písomné zmienky o tomto vlastníctve sú však veľmi strohé.

Podľa sčítania obyvateľstva z roku 1869 žilo vo Fričovciach 380 obyvateľov, z toho 193 mužov a 187 žien. Takmer všetko obyvateľstvo bolo rímskokatolícke, traja boli evanjelici a. v. a žilo tu i 5 židov. V poľnohospodárstve pracovala drvivá väčšina obyvateľstva. 47 obyvateľov malo vo vlastníctve pozemok a pôdu. Žilo tu i 110 ročných sluhov a 42 nádenníkov. Mimo poľnohospodárstva pracovalo 11 ľudí.⁴³

Miestni i cudzí roční sluhovia a nádenníci (želiari) nachádzali zamestnanie najmä na fričkovských majeroch. Podľa pozemkových kníh z rokov 1859 a 1865 sa vo Fričovciach nachádzali dva majere.⁴⁴ V roku 1859 to bol majer Krompaško-hornádskej železiarskej spoločnosti a v roku 1865 k nemu pribudol aj majer vojvodu Anhalta z Dessau, pričom vojvoda vlastnil aj blízky Hertnícky veľkostatok. Majer spoločnosti bol rozsiahlejší a medzi rokmi 1859 a 1865 si jeho predstavitelia skúpili alebo prenajali takmer 90 % fričkovských lesov.⁴⁵ Drevo pálili na drevené uhlie, ktoré prevážali z obce na vozoch cez Prešov až do

⁴⁰ Matrica parochialis ecclesiae Oszikoviensis, r. 1817 – 1873 [online]. Č. obr. 221 – 224. [cit. 2011 28.03] Dostupné na internete:

<<http://search.labs.familysearch.org/recordsearch/start.html#c=fs%3A1670491&s=waypointsOnly&w=0&p=waypoint>>.

⁴¹ ŠA Prešov, Fond Šarišská župa, Súpisy obyvateľstva 1780 – 1870, Sčítanie obyvateľstva Šarišskej župy 1857, č. kr. 32.

⁴² VÁLYI, András: Magyarország leírása. In *Arcanum DVD könyvtár IV. — Családtörténet, heraldika, honismeret* [DVD-ROM]. Budapest : Arcanum Adatbázis Kft., 2003.

⁴³ ŠA Prešov, Fond Šarišská župa - Sčítanie obyvateľstva (1869), i. č. 227, č. kr. 49.

⁴⁴ ŠA Prešov, Fond Šarišská župa - Sčítanie obyvateľstva (1869), i. č. 227, č. kr. 49.; ŠA Prešov, Fond Krajský súd v Prešove, Urbárske, komasačné písomnosti a urbáre, Pozemková kniha Fričkovce r. 1859, i. č. I-143, Pozemková kniha Fričkovce r. 1865, i. č. I-144.

⁴⁵ ŠA Prešov, Fond Šarišská župa - Sčítanie obyvateľstva (1869), i. č. 227, č. kr. 49.; ŠA Prešov, Fond Krajský súd v Prešove, Urbárske, komasačné písomnosti a urbáre, Pozemková kniha Fričkovce r. 1865, i. č. I-144.

Krompách, kde bola veľká železiareň.⁴⁶ Majer Krompašskej spoločnosti tu zanikol už pred rokom 1903,⁴⁷ majer Anhaltovcov pred rokom 1910.⁴⁸ Z roku 1910 pochádza aj zmienka o existencii účastinnej spoločnosti – pálenici s maďarským názvom MAGYAR FÖLD.⁴⁹

Okrem poľnohospodárskych prác si Fričkovčania zarábali aj výrobou šindľov,⁵⁰ čo bolo pomerne rozšírenou praxou v celom regióne. V Sprievodcovi po Šarišskej stolici sú v rokoch 1903 a 1910 ako šindliari zaznamenaní Juraj Il'ko, Juraj Hudák, Karol Maník a Peter Puchala. Priezviská domácich obyvateľov sa nelíšili od priezvisk, ktoré sú rozšírené v obci aj v súčasnosti. Bývali tu rodiny Harčarikovcov, Fertaľovcov, Puchalovcov, Šoltýsovcov, Hudákovcov, Vilčekovcov, Il'kovcov, Bednárovcov, Katreničovcov, Strakovcov, Olejníkovcov, Manikovcov, Špirkovcov, Sabolovcov atď. Z priezvisk ktoré sa dnes už v obci nevyskytujú to boli napríklad Voľanskí, Gregovci, Ferencovci, Pupovci či Hermanovci.

V dôsledku značnej rozdrobenosti pôdneho fondu, nemožnosti nájsť uplatnenie v slabo sa rozvíjajúcom priemysle v Šariši a v neposlednom rade aj kvôli násilnej maďarizácii sa množstvo obyvateľov z Fričkoviec vystaľovalo za prácou do USA. Správy o vystaľovaní Fričkovčanov do zámoria dokumentuje aj niekoľko záznamov v štátnych matrikách z rokov 1901 – 1906. V rodných matrikách sa totiž uvádzalo aj súčasné miesto pobytu rodičov narodených. Zaznamenávaní sú len muži, zväčša išlo o nádenníkov a maloroľníkov a ich miestom pobytu bol východ USA. Výnimočne sú spomenuté aj mestá, z čoho vyplýva, že odchádzali pracovať najmä do baní v Pensylvánii. Keďže sú v niektorých prípadoch otcovia v matrike podpísaní, pracovali v USA len prechodne a pravdepodobne vycestovali aj niekoľkokrát.⁵¹ O úbytku obyvateľstva v tomto období svedčia aj dobové štatistiky. Kým v roku 1900 bolo v obci 411 obyvateľov, o 10 rokov neskôr klesol počet na 381.⁵²

Fričkovčanov neblaho zasiahla aj prvá svetová vojna. Muži, otcovia rodín, museli narukovať, ženy s deťmi ostávali na hospodárstvach osamotené, pričom ich poškodzovali aj rekvirácie. Priamych správ o obci z tohto obdobia je pomerne málo, za zmienku akiste stojí fakt, že

⁴⁶CHALUPECKÝ, Ivan: *Dejiny Krompách*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1981, s. 107.; In *Interesse der Zipser Eisenwerke*. 1879. In *Zipser Bote*. 1879, roč. 17, č. 39.

⁴⁷ V Sprievodcovi po Šarišskej stolici z roku 1903 sa už neuvádza. KÓSCH, Arpád: *Sárosvármegyei kalauz*. Prešov : Kiadta Kósch Arpád, 1903, s. 162.

⁴⁸ V Sprievodcovi po Šarišskej stolici z roku 1910 sa už neuvádza. KÓSCH, Arpád: *Sárosvármegyei kalauz*. Prešov : Kiadta Kósch Arpád, 1903, s. 190.

⁴⁹ KÓSCH, Arpád: *Sárosvármegyei kalauz*. Prešov : Kiadta Kósch Arpád, 1910, s. 190.

⁵⁰ KÓSCH, Arpád: *Sárosvármegyei kalauz*. Prešov : Kiadta Kósch Arpád, 1903, s. 162.; KÓSCH, Arpád: *Sárosvármegyei kalauz*. Prešov : Kiadta Kósch Arpád, 1903, s. 190.

⁵¹ ŠA Prešov, pobočka Bardejov, rodná matrika Hertník, I. zv., 1895 – 1901, s. 557., rodná matrika Hertník 1901 – 1906, II. zv., s. 63, 91, 296, 400, 409.

⁵² *A magyar korona országainak 1900 évi. Népszámlálása. Első rész. A népesség általános leírása községeinkint*. 1902. Budapest: Pesti könyvnyomda részvénytársaság, s. 1902, s. 242 – 243.; *A magyar szent korona országainak 1910 évi. Népszámlálása. Első rész. A népesség főbb adatai. Községek és népesebb puszták, telepek szerint*. 1912. Budapest: Az athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társulat nyomdája, 1912, s. 234 – 235.

v mesiacoch december 1914 až apríl 1915, bolo v dôsledku blízkosti frontovej línie pozastavené vyučovanie v miestnej škole, pretože učiteľka Emília Jaržembská (Jarzembszky) zo strachu odišla do Prešova k svojej rodine. Koncom januára sa načas vrátila do Fričkoviec, ale zakrátko odišla späť do Prešova, pretože vojaci už obsadili miestnu školu a ubytovali sa v nej. Podobná situácia bola aj v okolitých obciach v Hertníku a Bartošovciach.⁵³ Prvá svetová vojna tragicky zakončila jednu dlhú etapu vývoja obce Fričkovce v rámci Uhorska a po jej skončení sa začali písať nové dejiny osudov jej obyvateľov v novovytvorenej Československej republike.

FRIČKOVCE – cirkevné dejiny

Súčasne s osídľovaním v 14. – 15. storočí sa Fričkovce stávali súčasťou cirkevnej organizácie. Aj keď správy o kostole z tohto obdobia nepoznáme, je zrejme že tu existoval drevený kostol, keďže zemepáni, ako nositelia patronátneho práva nad kostolmi na svojich majetkoch, povoľovali novousadlíkom postaviť si kostol, či už drevený alebo murovaný. Šľachtic daroval pre potreby kostola aj k nemu prináležiacu výmeru pôdy, prípadne i celú usadlosť. Významnou výsadou poddaných usadených na zákupnom práve bola slobodná voľba farára.⁵⁴ Fričkovce, ležiace na teritóriu Šarišskej stolice, boli v jurisdikcii Jágerského biskupstva.⁵⁵ Voči tomuto biskupovi boli poddaní povinní odovzdávať desiatok – dežmu, ktorý podľa pôvodného ustanovenia uhorského kráľa Štefana I., mal predstavovať desiatu časť z toho, čo sa vyprodukovalo v roku v počte desať.⁵⁶ Neskôr sa dávka ustálila na výnosoch z obilia, vína, oviec, kôz a včiel.⁵⁷ Podľa spomínaného nariadenia patrilo desiatok diecéznemu biskupovi, hoci v prípade obcí na zákupnom práve zvyčajne prepúšťal biskup desiatky miestnemu farárovi za vopred dohodnutý paušálny poplatok.⁵⁸

⁵³ AACaas Košice, Fond Košické biskupstvo, Oddelenie Košický biskupský ordinariát-spisy 1883 – 1944, sign. 5090.

⁵⁴ SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : AEP, 2002, s. 88.

⁵⁵ ULIČNÝ, Ferdinand: Vznikanie cirkevného a šľachtického vlastníctva pôdy a osídlenie Šariša v 13. storočí. In *Príspevky k dejinám východného Slovenska*. Bratislava : Slovenská akadémia vied, 1964, s. 52.

⁵⁶ KUŠÍK, Michal: Cirkevný desiatok. In *Historický časopis*. 1961, roč. IX, č. 3, s. 462.

⁵⁷ KUŠÍK, Michal: Cirkevný desiatok. In *Historický časopis*. 1961, roč. IX, č. 3, s. 462.

⁵⁸ SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : AEP, 2002, s. 94.

Po vystúpení Martina Luthera s 95 tézami vo Wittenbergu v roku 1517 získalo jeho učenie veľký ohlas a rýchlo sa rozšírilo aj do Uhorska. Reformácia mala veľmi dobré podmienky pre šírenie najmä po bitke pri Moháči, keď bola katolícka cirkevná organizácia takmer úplne rozvrátená. Vo väčšine šarišských farností sa zmienky o evanjelických kazateľoch objavujú až v druhej polovici respektíve na sklonku 16. storočia. Prívržencom reformácie bol aj Šimon Forgáč, vlastník Hertníckeho panstva,⁵⁹ ktorý mal majetky v Osikove. Práve jeho zásluhou sa nové učenie uchytilo v Osikovskej farnosti, ku ktorým už vtedy prináležali aj Fričkovce. Osikov bol od konca 16. storočia sídlom evanjelickej farnosti a pôsobil tu evanjelický kazateľ.⁶⁰ V Osikove žil a vysluhoval bohoslužby do polovice 17. storočia.⁶¹

Sloboda pre protestantov, uzákonená na sneme v roku 1608, nebola v praxi dodržiavaná a 17. storočie bolo poznačené rekatolizáciou. Charakter rekatolizácie v Osikovskej evanjelickej farnosti, ktorej filiou boli Fričkovce, nevieme bližšie opísať, farnosť však pravdepodobne zanikla najmä vplyvom rekatolizačného úsilia Žigmunda Forgáča, syna vyššie spomenutého Šimona. Ten dal na svojom panstve v Hertníku ako aj v Osikove v rokoch 1607 – 1612 prebudovať kostoly.⁶² V priebehu prvej tretiny 17. storočia bola teda v Osikove obnovená katolícka farnosť,⁶³ pričom už v roku 1612 tu bol katolícky farár Kovalovský, ktorý vysluhoval omše aj v katolíckom kostole vo Fričkovciach, za čo dostával ročný dôchodok. V neprítomnosti ho zastupoval františkán Augustín, kaplán Forgáčovcov.⁶⁴ Evanjelické obyvateľstvo v Osikove potom tvorilo filiu k evanjelickej farnosti v Hertníku.⁶⁵ Katolícka farnosť sa v Osikove udržala až do konca storočia, o čom svedčí aj vizitácia z roku 1691, ktorú vykonal jágerský kanonik a archidiakon Peter Miklóši. Osikov bol katolíckou farnosťou s farárom Jurajom Lachovičom, pričom filiálkami boli Hertník,

⁵⁹ GUTEK, František et al.: *Hertník a okolie*. Hertník : Obecný úrad v Hertníku, 2004, s. 26.

⁶⁰ VARSÍK, Branislav: *Osídlenie Košickej kotliny s osobitným zreteľom na celé východné Slovensko a Horné Potisie*. Zväzok 3. Bratislava : SAV, 1977, s. 353.

⁶¹ ULIČNÝ, Ferdinand ml.: Reformácia v Šarišskej stolici do konca 18. storočia. In *Dejiny reformácie na východnom Slovensku*. Prešov : Biskupský úrad Východného dištriktu ECAV, 1998, s. 76.

⁶² SEDLÁK, Peter: *Kresťanstvo na území Košického arcibiskupstva od počiatkov do roku 1804*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2004, s. 123.; AACass Košice, Fond Košické Biskupstvo, Visitatio Canonica Parochiae Osikov A. D. 1749.

⁶³ Oficiálne vznikla v roku 1621. *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi MDCCCXXVIII*. 1828. Cassoviae : Academiae Typograph, 1828, s. 46.

⁶⁴ SEDLÁK, Peter: *Kresťanstvo na území Košického arcibiskupstva od počiatkov do roku 1804*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2004, s. 171.

⁶⁵ ULIČNÝ, Ferdinand ml.: Reformácia v Šarišskej stolici do konca 18. storočia. In *Dejiny reformácie na východnom Slovensku*. Prešov : Biskupský úrad Východného dištriktu ECAV, 1998, s. 76.

Fričkovce a Bartošovce.⁶⁶ Vo vizitácii sa však nespomínajú počty katolíkov ani intenzita praktizovania katolíckej viery. S istotu však možno povedať, že v čase protihabsburských povstaní sa obyvatelia stávali protestantmi, keďže sa k povstalcovi pridávali aj ich zemepanskí majitelia Štefan Bočkaj a Ladislav Semere starší. Napríklad podľa vizitácie z roku 1700 bolo vo Fričkovciach iba zopár katolíkov, ostatní boli evanjelici a gréckokatolíci.⁶⁷ V nasledujúcom období však už prevažovali katolíci. Podľa vizitácie z roku 1749 bolo vo Fričkovciach dospelých rímskokatolíkov 132, detí vo veku pred svedou 42, gréckokatolíkov 7.⁶⁸ Vo vizitácii z roku 1775 dospelých rímskokatolíkov bolo v obci 184, vo veku pred svedou 73, uvádza sa už aj väčší počet židov, a to 13 dospelých a 3 deti.⁶⁹ Podľa tejto vizitácie bol kostol stále drevený a už aj dosť poškodený. Drevená sakristia bola veľmi malá, kde sa mohlo pomestiť najviac 5 ľudí, bolo tu tiež jedno okno, oltárna menza a farár tu uchovával skrinku na kostolné príjmy. Kňazská katedra bola zostavená z drevených kolov a ľanovej látky, pričom bol na nej vyobrazený džbán na víno. V kostole boli lavice, štyri zástavy, tri kríže, obraz sv. Trojice, Panny Márie a sv. Jána Nepomuckého, na drevenom chóre sa nachádzal organ. V streche kostola visel jeden menší zvon, druhý väčší asi 150-ročný bol v drevenej zvonici. Z liturgických predmetov sa ďalej spomína strieborný pozlátený kalich, jedna paténa, 6 drevených svietnikov, starobylé kadidlo, drevená kropenička, dva zvončeky a rôzne druhy liturgických odevov. Z bohoslužobných kníh sa uvádza misál a rituál. Kostol s patrocíniom sv. Martina biskupa bol obklopený rozsiahlym cintorínom, ohradeným z jednej strany plotom a z druhej múrom. Najbližšia škola sa nachádzala v Osikove. Vyučovať sa priamo vo Fričkovciach začalo až niekedy pred rokom 1865, o čom svedčí aj zmienka o majetku miestneho učiteľa v pozemkovej knihe z tohto roku.⁷⁰ Vyučovalo sa priamo v dome učiteľa, keďže samostatná drevená škola existovala vo Fričkovciach až od roku 1883.⁷¹ Murovanú školu postavili v roku 1903.⁷²

⁶⁶ SEDLÁK, Peter: *Kresťanstvo na území Košického arcibiskupstva od počiatkov do roku 1804*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2004, s. 177.; AACass Košice, Fond Košické biskupstvo, Vol. 7, Nr. 1, Series visitationis...anno 1691die 14. febr. inchoatiae.

⁶⁷ AACaas Košice, Fond Košické biskupstvo, Oddelenie Districtualia, Vol. 7, Nr. 1.2, Visitatio parochiarum incltyi Comitatus Sarosiensis AD 1700, s. 20.

⁶⁸ AACass. Košice, Fond Košické biskupstvo, Visitatio Canonica Parochiae Osikov A. D. 1749.

⁶⁹ Košice, Fond Košické Biskupstvo, Visitatio canonica Parochiae Osikov A. D. 1775.

⁷⁰ ŠA Prešov, Fond Krajský súd v Prešove, Urbárske, komasačné písomnosti a urbáre, Pozemková kniha Fričkovce r. 1865, i. č. I-144.

⁷¹ *Encyklopédia miest a obcí Slovenska*. 2005. Lučenec : PS-LINE, 2005, s. 680.

⁷² *Encyklopédia miest a obcí Slovenska*. 2005. Lučenec : PS-LINE, 2005, s. 680.

Murovaný kostol zasvätený sv. Martinovi bol vo Fričkovciach vybudovaný až v rokoch 1820 - 1822 no zmienky o tejto výstavbe sú až prekvapivo strohé.⁷³ Podľa schematizmu postavenie inicioval farár Juraj Bartay.⁷⁴ V roku 1882 bol opravovaný.⁷⁵

⁷³ AACaas Košice, Fond Košické biskupstvo, Oddelenie Acta parochiae, 1717, 1723 – 1882, č. 1 – 41.

⁷⁴ *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi MDCCCXLII.* Cassoviae : Academiae Typograph, 1842. 181 s.

⁷⁵ AACaas Košice, Fond Košické biskupstvo, Oddelenie Acta parochiae, 1717, 1723 – 1882, č. 38.